

СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АГРОФОРМУВАНЬ

*Кастерна І. С., Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Малій О.Г.

При забезпеченні фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах обов'язковим є врахування фактора ризику. У виробничому процесі, незалежно від його конкретних форм, ризик зрештою з'являється у вигляді можливого зменшення реальної віддачі від використаних фінансових ресурсів порівняно з очікуваною.

Ризик-це загроза того, що підприємець понесе втрати у вигляді додаткових видатків чи отримає доходи нижче тих, на які розраховує. Прояв ризиків у сільському господарстві має свої особливості, які можна узагальнити наступним чином [1].

Перша особливість сільського господарства, яка підвищує рівень ризику- тривалий період виробництва. Рішення щодо виробництва приймаються за рік, а то й більше до моменту отримання результатів від його реалізації. За цей час ринкова ситуація може значно змінитися в несприятливий для підприємства бік.

Друга особливість сільського господарства порівняно з промисловістю полягає в тому, що обсяги виробництва змінюються за однакових обсягів використання ресурсів. В сільськогосподарському виробництві при використанні, наприклад, однієї тони мінеральних добрив не можна бути точно впевненим в кількості майбутнього урожаю.

Третя особливість, в тому, що технологічний процес в аграрному секторі жорстко обмежений в часових межах. За відсутності на певний момент ресурсів, промислове підприємство може вийти на заплановані обсяги виробництва, отримавши ці ресурси пізніше та організувавши двозмінну роботу. Якщо сільськогосподарське підприємство не проведе вчасно посівну кампанію, то пізніше цього зробити неможливо й виробництва даного виду продукції в поточному році не буде.

Четверта, в технологічному процесі сільського господарства використовуються живі організми як засоби виробництва, тому він залежить від їх біологічних особливостей. В цій галузі в багатьох випадках неможливо різко збільшити обсяги виробництва через біологічні особливості рослин і тварин.

П'ята особливість в тому, що економічний ризик у сільському господарстві має досить високий рівень в зв'язку з тим, що сучасні сільськогосподарські підприємства достатньо капітоємні. Значна частина дорогих основних засобів використовується протягом року короткий термін, що зумовлює великий строк окупності. При цьому виникає необхідність у залученні додаткових фінансових ресурсів.

Шоста особливість - прояв кон'юнктурного ризику набуває особливого значення, насамперед у високоврожайні роки, коли різко збільшується пропозиція сільськогосподарської продукції. Високий врожай за певних обставин призводить до зменшення прибутків або навіть до збитків сільськогосподарських підприємств.

Умови функціонування сільськогосподарського підприємств в сучасній економіці стають дедалі складнішими, кількість факторів, які негайно впливають на їх діяльність, все збільшується [3].

У світовій практиці сільськогосподарських підприємств широко використовується такий інструмент зниження ризику як страхування. Страхування ризиків, як захід їх зниження, не зменшує розміру можливих збитків чи ймовірність їх настання. Розмір ризику лишається незмінним, але відшкодування збитків, які мають місце при настанні несприятливої ситуації, перекладається на «покущя» ризику- страхову компанію. При цьому розмір ризику, який несе підприємство, зменшується на передану страховій компанії частину ризику. Тому страхування можна віднести до заходів, що знижують рівень ризику підприємства.

Головною метою страхування в аграрному секторі економіки є стабілізація виробництва через відшкодування втрат внаслідок несприятливих подій, настання яких не можна передбачити

у часі та просторі. Одне із завдань страхування- це поліпшення фінансового становища сільськогосподарського виробника з точки зору його кредитоспроможності. Кредитори (банки, кредитні спілки чи приватні джерела) надають перевагу тому сільськогосподарському підприємству, який має гарантію збереження певного рівня свого доходу при настанні стихійних лих та втраті врожаю [4,5].

Аналіз наукових літературних джерел з даної проблеми показав, що суттєві пропозиції методичного та практичного характеру з проблем страхування сільськогосподарських ризиків внесли такі відомі вчені дослідники як М. Дем'яненко, О. Гудзь, П. Лайко, С. Навроцький та деякі інші.

Механізм страхового захисту сільськогосподарських підприємств- це сукупність встановлених державою форм, видів, методів зовнішнього і внутрішнього впливу, призначених для досягнення стратегічних і тактичних цілей щодо стабілізації розвитку сільськогосподарського виробництва та для підвищення ефективності фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Страховий ринок України виник на початку 90-х років, після розпаду колишнього Радянського Союзу з його системою державного страхування, відомою під назвою Держстрах. Цей ринок має стійку динаміку зростання, яка випереджає динаміку зростання ВВП країни. Швидке зростання страхового ринку відбувається значною мірою завдяки позитивним макроекономічним тенденціям, зокрема: сталому зростанню доходів населення; реформуванню відносин власності та зростання кількості прибуткових підприємств; розвитку фондового ринку; впровадження системи недержавного пенсійного забезпечення.

Страхові компанії вже багато років пропонують страхування посівів і майбутнього урожаю. В основному, страхування урожаю застосовують великі холдинги. Щоб зацікавити аграріїв до страхування, страховики почали притягати банки, а ще - виробників добрив і засобів захисту рослин. Наприклад, Креді Агриколь Банк пропонує разом з компаніями "АХА Страхування" і "Сингента" програму підтримки агровиробників : страхова забезпечує страхування урожаю, а "Сингента" і банк надають фінансування (кредит банк видає під 16,5% річних)[2]. У проєкті беруть участь три області: Полтавська, Черкаська і Вінницька. Клієнт застрахований від усіх погодних ризиків, від епідемії, що виникли внаслідок погодних ризиків, від пожежі, від протиправних дій третіх осіб.

Вибір таких програм для аграріїв у 2017 році був не занадто великий. Застрахувати посіви або урожай пропонували, наприклад, компанія "ИНГО Україна", "АСКА", "АХА Україна", СК "Універсальна", компанія "PZU Україна". В основному, агрострахування передбачало три ключові програми. Перша- це страхування майбутнього урожаю. Друга - озимих на період перезимування. Третя - комплексне страхування культур на увесь період вирощування.

Тариф по страхуванню агроризиків залежить від декількох чинників: розміру страхової суми, франшизи, територіального місцезнаходження площ і виду сільськогосподарської культури". Залежно від цих показників, вартість полісу для озимих культур може коливатися від 120 до 400 грн за гектар", - відмітив Сергій Кривошеев [2]. Тобто, наприклад, при купівлі полісу для поля кукурудзи загальною площею 500 га витрати на страховку складуть близько 65-200 тис. грн - сума несумірна з розміром можливих втрат.

Як правило, страхові компанії пропонують страхування агроризиків за тарифом 3-8% страхової суми. Самі ризики, які включаються в страховку, детально вказані в договорі. Зазвичай стандартний набір ризиків - це усе, що може вплинути на отримання врожаю, на стан культур (аж до повної їх загибелі). Серед основних ризиків - град, вогонь, заморозки, крижана кірка, вимерзання, земельно - селеві потоки, буря, ураган, злива, паводки, надмірні опади, посуха, хвороби рослин, землетрус, зсув. Окрім погодних ризиків і тих, які пов'язані із здоров'ям рослин, можна застрахувати посіви і на випадок шкідництва з боку конкурентів або хуліганів. В цьому випадку варто окремо обговорити з компанією такий ризик як "протиправні дії третіх осіб".

Для того, щоб застрахувати культуру або врожай, сільськогосподарське підприємство повинно надати повний пакет документів страховій компанії. Пакет включає в себе додаток до декларації про намір укладення договору обов'язкової інвентаризації культур встановленого

зразка, сертифікат про середню врожайність за останні 3-5 років, карта чи типовий опис площ, технологічні карти вирощування культур.

За підсумком 9 міс. 2016 року загальна кількість функціонуючих страхових компаній в Україні склала 323 [7]. Станом на 01.10.2016 р. обсяг загальних активів страховиків становив 55,4 млрд. грн. Обсяг страхових резервів станом на 01.10.2016 р. складав 19,5 млрд. грн.

В складі сукупних страхових резервів страхових компаній України продовжують переважати банківські вклади 47% [7]. Розміщення страхових резервів переважно у вигляді банківських вкладів підвищує здатність страховиків розраховуватись за прийнятими зобов'язаннями зі страхування.

Здійснення послідовного втілення правових та економічних заходів, спрямованих на перетворення системи агрострахування в джерело майнового захисту, дозволить поліпшити страховий захист сільськогосподарських підприємств і стане підґрунтям для стабілізації сільськогосподарського виробництва та економічного зростання суб'єктів аграрного ринку в Україні.

Література.

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
2. Деньги. Газета №19 (357).-12-25 октября 2017. (Електронний ресурс).-Режим доступу: <http://www.dengi.ua>.
3. Малій О.Г. Кредит як джерело фінансування агробізнесу / О.Г.Малій // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2016 – Вип.172. – С.132-141.
4. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015. - Вип.161. - С. 227-232.
5. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г. Малій. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210 с.
6. Матеріали офіційного сайту Міністерства агрополітики і продовольства України (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
7. Матеріали офіційного сайту Національного рейтингового агентства «Рюрік» Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2015р. - Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>.

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Колісник Ю. В., Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Науковий керівник – д.е.н., доцент Мандич О. В.

У сучасних умовах на ринку України застосування підприємствами тих чи інших моделей конкурентної поведінки є здебільшого інтуїтивне, без теоретичного підґрунтя та стратегічного аналізу. Тому ефективна діяльність вітчизняних підприємства неможлива без заходів з розробки та реалізації механізму управління конкурентоспроможністю, яка спрямована на підвищення, збереження та досягнення конкурентних переваг, забезпечення конкурентних позицій підприємств за рахунок їх потенціалу.

Конкуренція та конкурентоспроможність є необхідно головними елементами ринкового механізму та розкриває переваги ринкової економіки.

Основним завданням агропромислового комплексу є досягнення стійкого росту виробництва сільськогосподарської продукції, надійне забезпечення країни продуктами